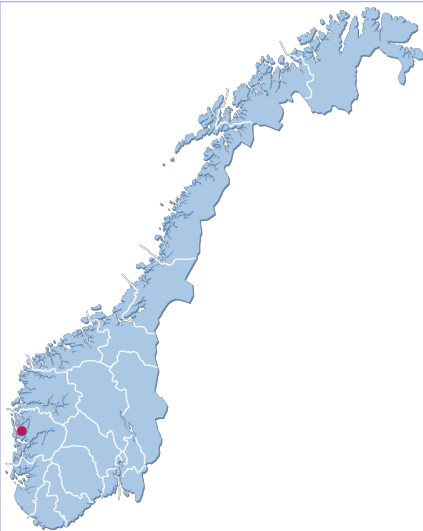
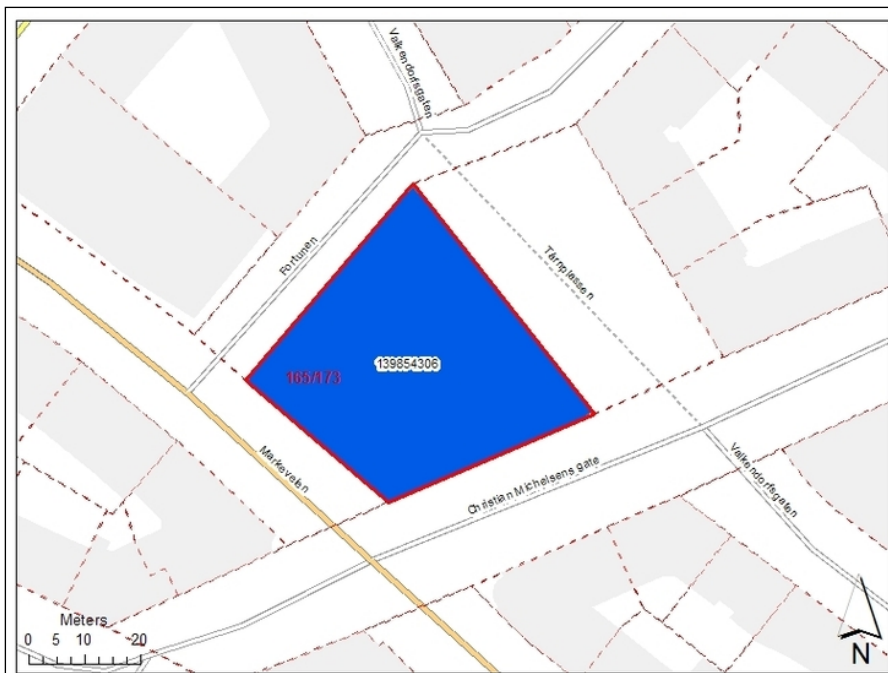

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Hordaland
Kommune:	1201/Bergen
Opprinnelig funksjon:	Tinghus
Nåværende funksjon:	Tinghus
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	1

Situasjonsskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
63	BERGEN TINGHUS	1929 - 1933	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	139854306	165/173

Vern kompleks

Formål:	Formålet er å bevare den tydeligste og best bevarte representanten for tinghusene oppført på 1930- til -50-tallet.
Begrunnelse:	I perioden 1930-1950 ble det oppført tinghus i Bergen, Trondheim, Oslo og Stavanger. Utbyggingen kan forstås i lys av nasjonsbyggingen, men også som følge av overgangen fra skriftlig til muntlig rettsprosess som sammen med juryloven skapte behov for større lokaler. Tinghusene var monumentale, påkostete, i gjennomført arkitektur med høy kvalitet, og også med spesiallagde interiører og dels inventar. Bergen tinghus har godt bevart eksteriør, interiør og inventar, framstår som den i særklasse best bevarte. I 2009 er det i all hovedsak fortsatt arkitekt Reimers arkitektur, planløsning, interiører, møbler og annet innbo som preger Tinghuset. Selv etter omkring 80 års bruk er det fortsatt inntrykket av kvalitet som preger hele anlegget. På grunn av sine arkitektoniske kvaliteter, gjennomarbeidede detaljer og kresne materialbruk er Bergen Tinghus et viktig kulturminne i nasjonal sammenheng. I tillegg er bygningen med eksteriør, planløsning, interiører og innbo preget av sjelden stor grad av opprinnelighet. Det nærmeste motstykket i landssammenheng er Høyesterettsbygningen i Oslo, der nettopp helheten av eksteriør, planløsning, interiører og opprinnelig innbo ble sterkt vektlagt gjennom den omfattende restaureringen som ble avsluttet i 1996. Bergen Tinghus er et kulturminne i samme klasse.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør med opprinnelig inventar. (Liste utarbeides).

Beskrivelse kulturmiljø

Bergen tinghus ligger sentralt i Bergen sentrum, og sto ferdig i 1933. Tinghuset utmerker seg som et sentralt monumentalbygg, også i en nasjonal sammenheng. Videre representerer bygningen betydelige arkitektoniske kvaliteter, der så vel bygningens eksteriør og interiør med opprinnelig møbelbestand må betegnes som usedvanlig godt bevart.

Bygningen ble tegnet av Bergensarkitekten Egil Reimers, som vant arkitektkonkurransen i 1928 med forslaget Respekt for loven. Foruten å tegne selve bygningen tegnet Reimers og hans to assistenter, arkitektene Rohde og Nordtvedt, bygningens interiører med møbler og annet løsøre. Tegningsmaterialet er oppbevart på Statsarkivet i Bergen.

Bergen tinghus har en sentral plassering ved Tårnplassen, midt i Bergen sentrum. Denne delen av sentrum fikk sin nåværende utforming og bebyggelse etter den store bybrannen i 1916. Området preges av en fast kvartalsstruktur der forretningsgårdene i de fleste kvartal er gitt en ens utforming, slik at hvert kvartal nærmest fremstår som separate monumentalbygg oppført fra midten av 1920-tallet og frem til begynnelsen av 1930-tallet. I denne kvartalsstrukturen er hvert enkelt bygg eller kvartal preget av høye arkitektoniske kvaliteter og bruk av solide materialer. Så vel helheten i dette miljøet som kvalitetene knyttet til den enkelte bygning gjør dette til et helt unikt bymiljø i landssammenheng. Midt i denne helheten ligger Tinghuset som den mest monumentale og viktigste enkeltbygning. Tinghuset dekker hele kvartalet mellom Tårnplassen, Christian Michelsens gate, Markeveien og Fortunen. Tinghuset er via en gangbro forbundet med naboeiendommen Valkendorfsgate og utgjør med denne det såkalte Tinghuskvartalet.

Bygningskroppen fremstår med en sluttet, kubisk form avsluttet med en kraftig utstikkende gesims. Ytterveggene er kledd med upusset teglstein, som opprinnelig antageligvis var slemmet, og i dag malt lys grå.

Murerarbeidet har høy kvalitet. Mønster i oppmuringen av teglsteinen bidrar til å artikulere fasadene. De syv etasjes høye fasadene er visuelt sett bygg opp lagvis, der første og annen etasje har dype vertikale vanger på hver side av hvert vindu, slik at disse to etasjene oppleves som en kraftig sokkeletasje. Tilsvarende er tredje og fjerde etasje markert i fasadene ved hjelp av tre kraftige etasjebånd og over disse hviler femte, sjette og syvende etasje med ensartede glatte veggflater kun brutt av nøkterne vindusåpninger.

I hovedfasaden er inngangspartiet og Lagrettssalen som ligger rett over fremhevet som hovedmotiv. Både inngangspartiet og Lagrettssalen går over to etasjer hver. Dette mektige inngangspartiet springer ut av fasaden, der fire kraftige teglsteinspilare inngangspartiets tre bueåpninger og med Lagrettssalens tre buede vinduer like over. De spissbuede inngangsåpningene og vinduene rett over og de kraftige teglsteinspilarene bidrar til at den knappe, kubiske bygningskroppen mest av alt gir assosiasjoner til gotikkens senmiddelalderens italienske bypalasser.

Bygningen behandles som fredet. Møbelregistrering pågår.

Eiendomshistorikk

1702: Navnet Tårnplass kommer fra St. Jonskirken som sto på tomten fra middelalderen frem til storbrannen i 1702

1916-18: Bybrann, området reguleres til forretningsstrøk. Kvartal K avsettes til offentlig monumentalt bygg. Staten hadde ikke fattet vedtak om tomtekjøp, og kommunen beholdt tomten.

1925: Den norske stat ved Justisdepartementet gjorde et makeskifte med Bergen kommune slik at det kunne bygges tinghus på tomten.

1929: Oppstart grunnarbeid

Januar 1933: Bygg stod ferdig og var innflytningsklart

1933- : Har fungert som tinghus siden det ble tatt i bruk, og blir fremdeles brukt som tinghus. Eierne gjennom alle år har vært Staten.

Bergen Tinghus har fungert som tinghus siden det ble oppført og rommer rettslokaler og kontorer for Gulating lagmannsrett, Midthordaland og Nordhordaland sorenskriverembete, Bergen og Nordhordland tingrett og Bergen byfogdembete med Bergen skifterett.

Kilder: "Steinbyen Bergen" - T. Heidal, Ø. Jansen, , "Vi bygget Bergen" - Konglevoll, "Staten bygger", Bergen byleksikon, Artikkeler fra Byggekunst 1934 og nr 1 1993 og driftsleder Jørgen Blix.

Verneverdige bygg

Byggnr: 63

GAB nr: 139854306

Navn: BERGEN TINGHUS

Oppført: 1929 - 1933

Utomhusanlegg

Elementnr: 2

Elementnavn: Skulpturell utsmykning

Beskrivelse: Skulpturell utsmykning kalt "Kilden" på sørøstre side av Tårnplass. Fra "Kilden" som er det høyeste punktet på Tårnplass, går en strek i en bue i rutemønsteret av brostein til utsmykningen på det laveste punktet på plassen.

Elementnr: 1

Elementnavn: Plassdekke

Beskrivelse: Tårnplass ved Bergen Tingshus eies ikke av Statsbygg. Men er viktig å nevne fordi bygningens fasade og tårnplassen utgjør hovedelementene i et sentralt byrom.

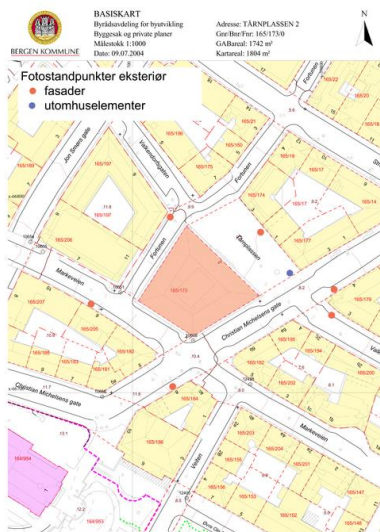
Tårnplass ble omgjort til gatetun i 1991-92 og var det første av 13 delprosjekt i prosjektet "Miljø i sentrum". Prosjektet innebar fjerning av parkeringsplasser. Plassdekke i naturstein med et livlig språk, men med klare rene linjer.

Bergen Tingshus mot vest Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedinngang Bergen Tingshus Opphavsrett: Statsbygg.

Situasjonskart med fotostanpunkt eksteriør Opphavsrett: Bergen kommune

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG VEST
GAB nr:	139854306
Gnr/bnr:	165/173
Oppført:	1929 - 1933
Byggherre:	Justisdepartementet
Arkitekt:	Egil Reimers (H.W Rhode, A. Nordtvedt)
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Rettslokale
Regulering:	Regulert: Området regulert til forretningsstrøk i 1918 etter bybrann i 1916. Kvartal K hvor tinghuset ligger, ble helt fra starten av satt av til en offentlig monumentalbygning. Dagens reguleringformål: "ikke angitt".
Vernestatus:	Annet vern: Oppført i kategori "Bygninger med høy antikvarisk verdi" i Kommunedelplan for Bergen sentrum (10.12.2001).

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Helhet og detaljer er viet stor oppmerksomhet fra arkitektens side, og bygningen preges av å være påkostet og med solid og holdbar materialbruk. Interiørene i publikumsarealene og representative rom er med spesialtegnede innredninger og møbler i solide materialer som eik. Mer underordnede rom ble også utstyrt med spesialtegnede møbler og innbo.

Fra den monumentale, kvadratiske sentralhallen midt i bygningen fortsetter midtaksen gjennom en smal korridor/entrè og ut til Markeveien. Entreen utmerker seg ved et usedvanlig rikt tak, der kraftige sikksakk pregede border bygger seg opp som et særpreget tønnehvelv. Sentralhallen ligger i plan med første etasje, går gjennom fire etasjer og har en kassetthimling med overlys. Midt på inngangsveggen og de to langveggene er det plassert to tokoplete gotiske søyleportaler i kleberstein, der de to på siden fører til hvert sitt trappeanlegg. Sentralhallen har pussede, malte lys gulhvite vegger, dør- og vindusåpninger i mørkbeiset eik, samt gulvdekke i kvadratiske klebersteinsHELLER med en geometrisk bord i hvit marmor langs veggene og et sentralmotiv midt på gulvet.

De to trappeanleggene har hvitmalt vegger, hvite marmorgulv. Heis og brede trapper er i hvit marmor med smijernsrekkverk og håndlister i bankpolert messing. Heisåpningene har glattpolert klebersteinsåpninger. I samtlige etasjer står de to trappeanleggene i direkte forbindelse med korridorene som binder sammen hver enkelt etasje.

Korridorene i hver etasje har glattpussede lysmalte vegger. Rikt utformede fyllingsdører med kraftig listverk bidrar til å gi karakter til den enkelte etasje. Samtlige etasjer har opprinnelige dører i behold. Disse har en barokk karakter og er utført i beiset og lakkert eik eller i malt tre, og ble spesialtegnet for huset av arkitekt Reimers kontor. Det malte listverket og dørene er i dag lyse og stort sett ensfargede, men blant annet innsiden av dør (malt i to nyanser av friskt irrgrent, med brunsort ramme) i telefonrom 327a viser at den opprinnelige fargeholdningen har vært langt rikere og dermed bidratt til å gi korridorene liv og særpreg. Blant annet noterte byggelederen da huset ble oppført at de ulike etasjene var tiltenkt ulike farger; 6-etasje skulle bli grønn, 5-etasje kamelgrå, 4-etasje røykgrå, 3-etasje lys sandstein, mens 1- og 2-etasje skulle males sementgrå. Tilsvarende skulle rettssalene i 1-, 2- og 3-etasje males mørkbeige.

De fleste rettssaler, kontorer og øvrige rom står i all hovedsak uendret fra da huset var nytt, bortsett fra at opprinnelige overflater er overmalt og gitt en moderne fargeholdning. Med unntak av en håndfull påkostede interiører som rom 201 Lagretssalen, rom 202 Rådssalen, Rom 205 Biblioteket, rom 443, rom 549 og rom 550 Vigselsrommet med forrom, så har de øvrige interiører en relativ nøktern standard. Denne nøkterne standard preger så vel kontorer som rettslokaler, der veggene er pusset og malt, linoleum på gulvene og der rommenes utsmykking begrenser seg til brede fotpaneler i malt finer foruten kraftig listverk og solide fyllingsdører, innredningsdetaljer som er vesentlige for interiørenes karakter.

Sammendrag bygningshistorie

Forts. bygningsbeskrivelse:

Rom 201: Lagrettsalen ligger rett over inngangstrappene fra Tårnplass og går gjennom 2. og 3. etasje der de tre høye spissbuede vinduene bidrar til rommets særpreg. Den kraftige kassetthimlingen er i mørkbeiset eik. Veggene er pussede og malt ensfarget hvite i kontrast til rommets mørkbeisede eikeinnredning og øvrig utstyr. Dommerpodiet er rikt utformet med et baldakinpreget overbygg. Reimers spesialtegnede, barokkinspirerte møbler fortsatt er i bruk.

Rom 202: Rådslagningsrommet, med pusset og nærmest hvitmalt vegger og himling. Rommet har gesims, hjørnemarkering, dører, listverk, fotlist, bokhyller og spesialtegnede møbler i mørkbeiset eik. Møblene har dels en barokk karakter, dels er de preget av funksjonalismen.

Rom 205: Biblioteket har tilsvarende innredning som Rådslagningsrommet. Her er imidlertid de opprinnelige møblene tatt ut.

Rom 443 er utstyrt med heldekkende lys brun eikepanel på veggene, et materiale som også er brukt til gesims og dører. Gulvet har brun linoleum. Av husets opprinnelige møbler er fortsatt et stort ovalt eikebord samt 3 høyryggede stoler bevart i rommet.

Rom 549 og rom 550: Vigselsrommet med forrom er blant husets mest representative interiører. Forrommet har en relativ enkel standard, men opprinnelige møbler og lysarmatur bidrar til å gi rommet karakter. Vigselsrommet er derimot plassert i bygningens midtakse rett over inngangspartiet fra Tårnplass. Det særpregede rommet har sirkulær form, med himling av lys finer og eik, slanke eikesøyler som deler opp den sammenhengende veggflaten, lav brytning i lys eik, lyse malte pussvegger og brunt linoleum på gulvet. Inngangsdøren fremstår med rik intarsiautsmykking av et landskap, som et bilde i rommet. I tillegg til at den opprinnelige innredningen står urørt har rommet sine opprinnelige møbler og lysarmatur i behold. Som det sentrale møbel står skrivebordet midt i rommet med en høyrygget stol bak for dommeren og to enklere foran for brudeparet. I tillegg inngår fire buede krakker tilpasset rommet samt en tilleggskrakk som del av rommets møblering. Mens disse møblene i lys eik er utført i barokkstil er rommets lysarmatur inkludert fire lampetter preget av 1930-årenes funksjonalisme.

I tillegg til de møbler som her er beskrevet har bygningen hovedtyngden av sin opprinnelige møbelbestand i behold. Denne er fortsatt dels i bruk og setter særlig sitt preg på rettssaler og møterom, dels er møbler som har blitt fjernet i årenes løp blitt tatt vare på og lagret. Felles for disse møblene er at de alle er tegnet og utført spesielt for bygningen. De er utført i henholdsvis mørk- eller lysbeiset eik og fordeler seg stilmessig i to hovedgrupper; der de mest representative er utført i en tidens barokkinspirerte stil mens mer generelle bruksmøbler er preget av funksjonalismens formspråk. Det er vesentlig å understreke at husets opprinnelige møbelbestand fremstår som vesentlige elementer i forhold til Tinghusets karakter. Dessuten er brorparten i god stand og er like solide etter omkring 80-års bruk.

Bergen tinghus, fra 1933, er bygd i 6. etasjer samt kjeller og loft. Opprinnelig var det leiligheter for vaktmestere i kjelleren og på loftet. Det er rettsaler i alle etasjer unntatt i 7. etasje. I kjelleretasjen er det innredet rettssaler der det opprinnelig var kjøkken og kantine. Ventilasjonsanlegg er lagt inn i hele bygget på 1990-tallet, dette er ikke tilfredsstillende i dag. Større rehabilitering ferdig i 2006. Fjernvarmeanlegg installeres høsten 2009. Gulating lagmannsrett planlegger flytting til nybygg i 2011. Bygningen vil da kreve en omorganisering og rehabilitering for å imøtekomme strengere brann- og sikkerhetskrav enn i dag. Politiet holder til i kjelleretasjerna og har for få celler og ønsker mulighet til å kjøre inn.

BYGNING 63 BERGEN TINGHUS

Kompleks 64 BERGEN TINGHUS

Bygningshistorikk

1933	1934	Bergen Tinghus ferdigstilt januar 1933.
1983	1984	Tinghuset (Tårnplass 2) og naboeiendommen Valkendorfsgaten 6 skal utnyttes samlet som et forvaltningskompleks og gi plass for en rekke offentlige institusjoner, og i 1986 ble de 2 bygningene forbundet med en gangbro over Fortunen fra Tinghusets 2. etasje til 3. etasje i Valkendorfsgate 6 (broen hører innunder Valkendorfsgate 6 sin bygningsmasse).
1986	1992	Rehabilitering av bygg: Nytt ventilasjonsanlegg (senking av himling i korridorer), forbedring av elektrisk anlegg. Fasade ble sandblåst og deretter impregneret.
1999	2004	Rehabilitering: Taket ble utbedret. Alle originale takplater i kobber ble skiftet ut med nye. Vinduer fikk doble glass. (Originale rammer i teak og utvendig glassrute er beholdt, ny ramme ble montert innvendig.)

Vern

Formål:	Formålet er å bevare den tydeligste og best bevarte representanten for tinghusene oppført på 1930- til -50-tallet.
Begrunnelse:	I perioden 1930-1950 ble det oppført tinghus i Bergen, Trondheim, Oslo og Stavanger. Utbyggingen kan forstås i lys av nasjonsbyggingen, men også som følge av overgangen fra skriftlig til muntlig rettsprosess som sammen med juryloven skapte behov for større lokaler. Tinghusene var monumentale, påkostete, i gjennomført arkitektur med høy kvalitet, og også med spesiallagde interiører og dels inventar. Bergen tinghus har godt bevart eksteriør, interiør og inventar, framstår som den i særklasse best bevarte. I 2009 er det i all hovedsak fortsatt arkitekt Reimers arkitektur, planløsning, interiører, møbler og annet innbo som preger Tinghuset. Selv etter omkring 80 års bruk er det fortsatt inntrykket av kvalitet som preger hele anlegget. På grunn av sine arkitektoniske kvaliteter, gjennomarbeidede detaljer og kresne materialbruk er Bergen Tinghus et viktig kulturminne i nasjonal sammenheng. I tillegg er bygningen med eksteriør, planløsning, interiører og innbo preget av sjelden stor grad av opprinnelighet. Det nærmeste motstykket i landssammenheng er Høyesterettsbygningen i Oslo, der nettopp helheten av eksteriør, planløsning, interiører og opprinnelig innbo ble sterkt vektlagt gjennom den omfattende restaureringen som ble avsluttet i 1996. Bergen Tinghus er et kulturminne i samme klasse.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør med opprinnelig inventar. (Liste utarbeides).
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr: 549
Interiørnavn: Vigselsrom
Beskrivelse: Vigselsrom mot sør. Karakteristisk rund form. Originalt møblelement og veggens lysarmatur fra da tinghuset sto ferdig. Nytt gulv beleggt under rehabilitering.

Interiørnr: 434
Interiørnavn: Trappeoppgang
Beskrivelse: Trappeoppgang mot sør. På bildet ser en ned mot 4. etasje. Heis i framkant. På venstre side vender vindu ut mot det indre gårdsrommet. På høyre side er en langstrakt korridor. Trappetrinn i marmor og trappegelender i smijern.

Interiørnr: 201
Interiørnavn: Gulating Lagmannsrett
Beskrivelse: Originalt interiør. Vinduene på venstre side vender mot øst, ut mot tårnplass.

Interiørnr: A
Interiørnavn: Hall
Beskrivelse: Adkomsthall eller indre gårdsrom sett mot sør. Kan gi assosiasjoner til indre gårdsrom i italienske palass. Vegger er tilbaketrukket i 1. etasje med søylegang foran. Over er vegg av tegl med vinduer som i en yttervegg. Sentralhallen med sitt overlys fremstår som det dominerende elementet i Tinghusets indre.

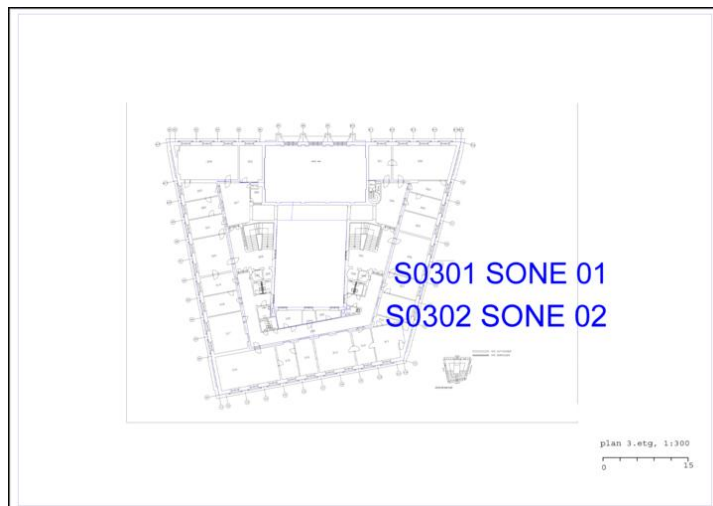
Gulatings lagmannsrett. Opphavsrett: Statsbygg.

Plan 1.etg Foto: Origo. Opphavsrett: Statsbygg.

Plan 2.etg Foto: Origo. Opphavsrett: Statsbygg.

Plan 3.etg Foto: Origo. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade syd Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade vest Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 63 BERGEN TINGHUS

Kompleks 64 BERGEN TINGHUS

Rådslagningsrom i tilknytning til lagmannsrettssalen. Opphavsrett: Statsbygg.

Detalj trapp. Opphavsrett: Statsbygg.

Korridor. Opphavsrett: Statsbygg.

Av det opprinnelige inventaret. Opphavsrett: Statsbygg.

Inventaret er spesiallagd for tinghuset. Opphavsrett: Statsbygg.

Detalj vindu. Opphavsrett: Statsbygg.